

Domov pro seniory v Bílovci, Opavská 600/45, Bílovec

STŘÍPKY Z DOMOVA

4/2024

Zpravodaj Domova pro seniory v Bílovci pro měsíce
Říjen, listopad, prosinec 2024

Milí čtenáři,

Připravili jsme pro vás další číslo našeho zpravodaje Střípky. Opět se můžete podívat, co jsme v uplynulých měsících dělali, můžete potrápit svůj mozek, dozvědět se zajímavosti o Oktobesfestu nebo se vypravit do Jablonce nad Nisou za krásnou bižuterií. Také se můžete podívat na nejrůznější druhy dýní a něco si podle našich receptů uvařit. A pokud byste chtěli spíše odpočívat, tak nabízíme dva příběhy k zamyšlení.

Přejeme vám pěkné čtení a krásné podzimní dny, ať už ty prozářené sluníčkem anebo ty, kdy si rádi sednete k dobré knize.

Vaše redakce

Obsah tohoto vydání

Obsah

VŠE NEJLEPŠÍ PŘEJEME OSLAVENCŮM.....	4
CO JSME PROŽILI	5
TÉMA	9
NĚCO K ZAMYŠLENÍ.....	13
MOZKOHŘÁTKY.....	16
PRANOSTIKY, ZVYKY A TRADICE	18
OKTOBERFEST	18
BYLINKOPEDIE	22
OKÉNKO DO MINULOSTI	26
RECEPTY	34
NA ZÁVĚR MALÁ ZKOUŠKA	37
SPRÁVNÉ ODPOVĚDI	39
VZPOMÍNÁME	40

Vše nejlepší přejeme oslavencům

Jiřina Hlavňová	80 let
Jarmila Juřicová	95 let
Zdeněk Lombart	76 let
Dagmar Mantheeová	80 let
Ilona Modelská	81 let
Marie Nováková	94 let
Ludmila Richtárová	94 let

Co jsme prožili

Práce s keramickou hlínou

O tom, že našim klientů jdou ruční práce není pochyb, ale jde jim i práce s keramickou hlínou. Na jaře jsme venkovní prostory v zahradě domova vyzdobili keramickými domečky, květináči a kloboukem. Nyní jsme se vrhli na výzdobu chodeb v prvním patře a máme ještě připraveny vánoční dekorace. Přijďte se k nám podívat.

Návštěva z Jihomoravského kraje

Ve středu 4.9.2024 přivítal Domov pro seniory v Bílovci návštěvu z Jihomoravského kraje. Zástupci Chráněného bydlení, Domova se zvláštním režimem a Domova pro osoby se zdravotním postižením ze Šebetova, si vybrali naše Sociální zařízení města Bílovce, aby zde načerpali inspiraci k plánovaným změnám ve svých zařízeních a získali informace z dobré praxe v zařízení.

Pracovníci sociálních služeb si prohlédli domov pro seniory, pomůcky, se kterými pracujeme, dozvěděli se o projektu Švýcarsko-české spolupráce, díky kterému byl náš domov zrekonstruován a přinesl mimo jiné i zavedení nových metod práce s klienty, kterým se věnujeme, například terapeutický tanec s muzikoterapií, arteterapie, trénování paměti, využívání terapeutické místnosti Snoezelen nebo koncept Bazální stimulace. Velmi přínosná byla diskuze, ve které si mohli zástupci obou stran vyměnit své zkušenosti a také zjistit, že máme mnoho společného - jak starostí, tak i radostí.

Terapeutická místnost snoezelen

V září jsme naši multisenzorickou místnost Snoezelen využili s klienty mimo jiné také k tomu, že jsme zavzpomínali na to, co všechno se děje na podzim. Klienti zapojili všechny své smysly při ochutnávce ovoce a zeleniny, hmatem zkoumali různé povrchy zeleniny, čichem vnímali vůni aromalampy, celeru nebo jiných pochutin, poslouchali zvuk deště, větru nebo makovice a vnímali pestré barvy podzimní úrody. Tyto smyslové vjemy jsme doplnili vzpomínkami na práce kolem domu a na zahradě, vzpomínáním na zpracovávání zeleniny a ovoce. Zkrátka i deštivé dny se dají dobře využít.

Sportovní olympiáda

Ve středu 25.9.2024 jsme se vydali na Divoký západ, pozvali jsme také blízké našich klientů, aby společně soutěžili v pěti disciplínách – hod. podkovou, slalom na koni, střílení na bandity, hledání zločince a rýžování zlata. Po sportování se grilovaly špekáčky a čepovali pivo, podávaly se také sušenky a koláčky. Klienti si zahráli country bingo a na závěr byly vyhlášeny výsledky a předány medaile. Děkujeme vše za krásné odpoledne.

Téma

200 let od narození Bedřicha Smetany

V roce 2024 uplyne 200 let od narození Bedřicha Smetany (2.3.1824 – 12.5.1884), hudebního skladatele, který položil základy české hudby a v širším kontextu i české kultury. Současně si připomeneme 140. výročí Smetanova úmrtí.

Pojďme si u této příležitosti připomenout, co všechno dokázal a jaký odkaz zanechal budoucím generacím skladatel, jehož sochy po celém Česku asi nikdo nespočítá a po němž jsou pojmenovaná náměstí, ulice a sady v téměř každém městě.

Bedřich Smetana se narodil v litomyšlském zámeckém pivovaru do rodiny sládka jako jedenácté dítě, první syn. V hudbě se začal vzdělávat od čtyř let a již jako šestiletý chlapec zde koncertoval. Do litomyšlského období Smetanova dětství spadají i první pokusy o skládání hudby. Po studiích v hudebním ústavu v Praze se stal učitelem hudby ve šlechtických rodinách, vystupoval, ale i komponoval. Několik let strávil ve Švédsku, kde byl ředitelem a dirigentem filharmonického spolku, zřídil a provozoval zde i hudební školu. Po návratu do Čech spojil svůj život s Prozatímním divadlem. Na podzim 1874 Smetana ztratil sluch a musel se vzdát nejen dirigentského místa v divadle, ale i koncertní a pedagogické práce. Komponovat však nepřestal a díla z tohoto období patří k jeho uměleckým

vrcholům. Poslední léta prožil z větší části v rodině své dcery Žofie v Jabkenicích poblíž Mladé Boleslavi.

Opery

Smetana složil **osm** oper. Nejhranější je **Prodaná nevěsta**. Je to komediální opera o Jeníkovi a Mařence, kteří se mají rádi, ale jejich rodiče jim lásku komplikují. Hraje se v divadlech v různých zemích, už od roku 1909 i v Metropolitní opeře v New Yorku. Některé písně se staly velmi populárními, například Proč bychom se netěšili.

Další slavnou operou je **Libuše** o legendární české kněžně. Tato opera „otevřela“ Národní divadlo v Praze v roce 1881. Libuše není v zahraničí moc známá, ale v Česku ano. V této opeře je část, ve které můžeme slyšet fanfáry. A právě tyhle fanfáry z opery Libuše hrají vždycky tam, kam přichází český prezident – je to jeho symbolické uvítání. Možná jste je už taky slyšeli – poslechněte si.

Symfonie

Smetana skládal taky symfonie. Absolutně nejznámější (a nejkrásnější) je cyklus *Má vlast*. Je to šest kratších symfonií inspirovaných českou historií, přírodou, českými legendami. Podívejte se, jak se jmenují: Vyšehrad, Vltava, Šárka, Z českých luhů a hájů, Tábor, Blaník. Znáte mezinárodní hudební festival Pražské jaro, který se každý rok koná v Praze? Jeho prvním koncertem je vždycky *Má vlast*. Cyklus *Má vlast* hrají orchestry po celém světě, je velmi oblíbený a je to nejlepší Smetanovo dílo.

A představujte si řeku, jak začíná téct na Šumavě jako malý potok, postupně je silnější a silnější, teče loukami, lesy, kolem skal, městy. Pak přijde do Prahy, tam už je to veliká a silná řeka. Ale pokračuje ještě dál na sever, kde se potká s řekou Labe.

Bedřich Smetana a soukromý život

Smetanův privátní život nebyl jednoduchý. S první manželkou měl čtyři dcery, ale tři zemřely hodně mladé a brzy po nich i jeho manželka. Smetana se oženil podruhé a měl ještě dvě dcery. Jeho druhé manželství ale nebylo šťastné.

Vážná nemoc

Když bylo Smetanovi 50 let, ohluchnul (přestal slyšet). Pro hudebního skladatele je to tragická situace, ale Smetana se nevzdal. Ukončil oficiální aktivity v divadle a přestěhoval se na vesnici, ale začal se víc koncentrovat na kompozici. Ačkoliv neslyšel, v té době složil výborná díla, například *Mou vlast*, tři opery, několik skladeb pro klavír. Až na konci života začal mít psychické a nervové problémy. Zemřel 12. května 1884 v psychiatrické nemocnici v Praze. V Praze se taky konal velký národní pohřeb a poslední rozloučení se Smetanou.

Bedřich Smetana dnes

Hrob Bedřicha Smetany najdeme v Praze na Vyšehradě. Můžeme taky navštívit Muzeum Bedřicha Smetany v Praze, tam je největší expozice o Smetanovi. Další památníky jsou ve městech Jabkenice (Smetana tam žil posledních deset let), Litomyšl (tam se narodil), Benátky nad Jizerou, Lamberk, Růžkovy Lhotice, Týn nad Bečvou a ve švédském Göteborgu.

V jeho rodném městě Litomyšl se každé léto koná hudební festival Smetanova Litomyšl. Mezinárodní hudební festival Pražské jaro začíná každý rok 12. května v den Smetanovy smrti jeho cyklem *Má vlast*. V Plzni se koná každý rok Mezinárodní smetanovská klavírní soutěž.

Po Smetanovi se jmenují náměstí a ulice v různých českých městech. A taky planetka 2047 Smetana, kráter Smetana na planetě Merkur a mezinárodní vlak Českých drah Smetana.

Rok 2024 ale přinese celou řadu dalších hudebních výročí: oslavíme 170. výročí narození Leoše Janáčka (3.7.1854 – 12.8.1928), 165. výročí narození Josefa Bohuslava Foerster (30.12.1859 – 29.5.1951), 150. výročí narození Josefa Suka (4.1.1874 – 29.5.1935), 150. výročí narození Oskara Nedbala (26.3.1874 – 24.12.1930) a 120. výročí úmrtí Antonína Dvořáka (8.9.1841 – 1.5.1904).

Zdroj: <https://www.kudyznudy.cz/aktuality/>

<https://jitkapourova.cz/2024/02/20/bedrich-smetana/>

Něco k zamyšlení

Je dobré se občas zastavit a nechat plynout myšlenky, někdy i zapřemýšlet. Dnes se můžete zastavit u dvou příběhů z knihy Příběhy pro uzdravení duše, a přemýšlet o přátelství nebo o nutnosti vidět věci z několika úhlů.

Kolik přátel máš?

„Kolik si myslíte, že máte přátel?“ zeptal se jeden spolucestující druhého během nedávné cesty. Podíval jsem se na něj a předstíral jsem, že si čtu noviny. Ve skutečnosti jsem poslouchal jejich rozhovor, který mě vedl k zamyšlení.

„Taky jsem si myslel, že jich mám hodně,“ řekl muž, „dokud jsem nemusel přehodnotit podstatu přátelství.“

„Kdo neví, co je to přítel?“ přemítal jsem. Ale v průběhu rozhovoru jsem si uvědomil, že naše tradiční představa přátelství nevystihuje realitu přesně.

Jeho další otázka směřovala více k podstatě.

„Kolik lidí, které považujete za své přátele, byste pozval na svatbu?“

„Tak asi dvě stě až tři sta.“

„A na křest dítěte?“

„Tak asi sedmdesát až sto.“

„Kdybyste chtěl jít dnes večer do kina nebo na stadion, kolika osobám byste zavolał?“

„Nevím... snad patnácti až dvaceti.“

„Je vidět, že máte hodně přátel,“ řekl druhý muž s úsměvem. „Ale pro kolik z nich jsou důležité vaše osobní záležitosti, vaše problémy? S kolika sdílíte své ušlechtilé plány, osobní nebo rodinné problémy? Na ramenou kolika z nich byste se mohl vyplakat a cítit se pochopený? A kolik z nich se upřímně raduje z vašich úspěchů a na vlastní kůži prožívají vaše trápení?“

„Děláte mi to těžké,“ odpověděl, „takových je už méně: dva nebo tři.“

„A kdyby jeden z těch dvou nebo tří byl smrtelně nemocen a zbývalo by mu pár měsíců života, nabídli byste jim, že se ujmete jejich rodin a postaráte se o vzdělání jejich dětí?“

„To je opravdu složité, nevybral bych z nich žádného.“

„Máte tedy hodně lidí, kteří vám dělají společnost, dva až tři dobré kamarády, avšak přítele žádného,“ zakončil podivný cestující.

Musel jsem se upřímně zamyslet nad tím, jak je obtížné najít, a především si udržet opravdové přátelství, neboť společníků a kamarádů máme všichni dost.

A ty, kolik máš přátel?

Dřevorubec

Do továrny na dřevo přišel muž žádat o práci. Nabídli mu dobrý plat a lepší podmínky než jinde. Umínil si tedy, že vyrobí kvalitní papír.

Prvního dne se přihlásil u mistra. Ten mu dal sekeru a přidělil mu kus lesa. Šťastný muž se vydal do lesa kácet stromy. Během jediného dne jich pokácel osmnáct.

„Blahopřeji,“ řekl mu mistr. „Jen pokračuj.“ Povzbuzen jeho slovy se dřevorubec rozhodl následujícího dne svou práci ještě vylepšit. Uložil se k spánku velmi brzo.

Ráno se probudil dříve než ostatní a vydal se do lesa. Přes veškeré úsilí se mu však nepodařilo pokácet více než patnáct stromů.

„Asi jsem unavený,“ pomyslel si a rozhodl se jít spát se západem slunce. Za úsvitu vstal s odhodláním překročit hranici osmnácti stromů. Ale nedokázal pokácet ani polovinu.

Dalšího dne pokácel sedm stromů, potom pět a poslední den se celé odpoledne lopotil se dvěma stromy. Nejistě se vydal za mistrem. Byl připraven mu sdělit, co se mu stalo, a odpřisáhnout, že dělal, co mohl.

Ten se ho však zeptal: „Kdy jsi naposledy nabrousil sekyru?“

„Nabrousil? Na to jsem neměl čas. Měl jsem moc práce s kácením stromů.“

Zdroj: <https://www.vira.cz/texty/knihovna/kapitoly/kolik-pratel-mas>

Mozkohrátky

Je čas na malé procvičení a potrápení Vaší paměti. Dneska si „pohrajeme“ s písmenky a na dvou situacích (milenci, boty) vyzkoušíme vaši všímavost. S chutí do toho!

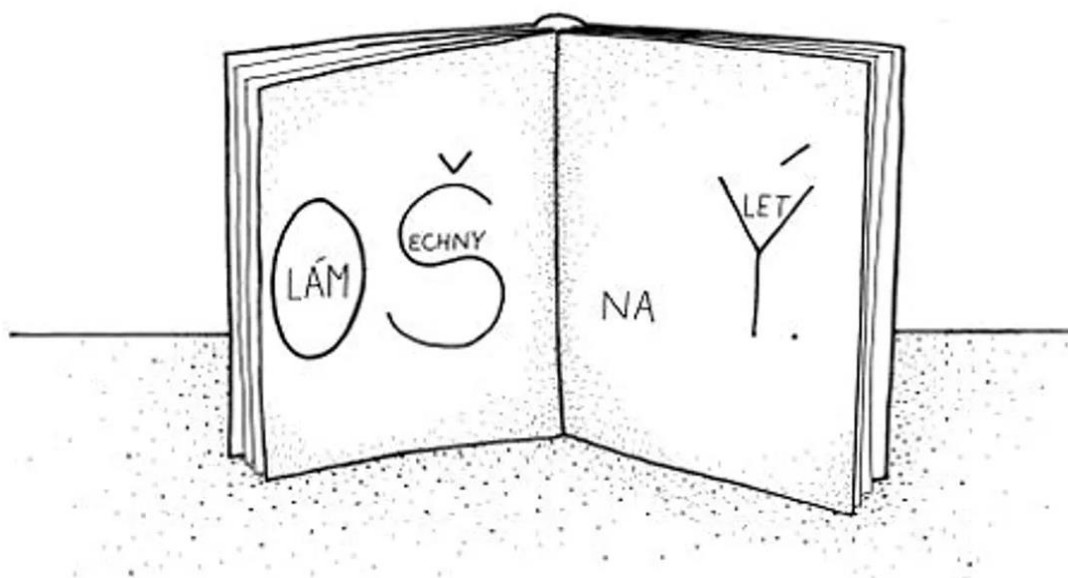
Nejprve zkuste rozluštit písmenkovou šifru a přijít na vzkaz napsaný v knize.

ŠU
PÍ

O
BA

LÉ
ZT

DIT
SĀ

Nyní si pozorně prohlédněte obrázek milenců a odhalte, co je na obrázku špatně.

Jaká chyba je na obrázku s botami?

Zdroj: mozkolam.cz

Pranostiky, zvyky a tradice

Oktoberfest

Oktoberfest je mnichovský pivní festival. Trvá většinou 16 dní a obvykle končí v první říjnovou neděli. Na festival míří každoročně přes šest milionů milovníků zlatavého moku a místní kuchyně. Letos se oslavy v Mnichově odehrají od 16. září do 3. října a opět nabídnou široký výběr piv, dobrého jídla i typickou bavorskou zábavu.

Jeho původ najdeme až v roce 1810, kdy se konala svatba korunního prince Ludvíka Bavorského s Terezou Sasko-Hildeburskou. Z radosti prince a celého dvora pozvali celé město na oslavu, která se konala 12. až 17. října a byla zakončena koňským dostihem. V dalších letech se slavnosti opakovaly. První roky festivalu nebyly tak honosné, jako je tomu dnes. Lidé se mohli svést na kolotoči nebo pobavit se na houpačce teprve od roku 1818.

O 78 let později došlo k pivní revoluci. Místní sládci se ze svých malých stánků přesunuli do velkých pivních stanů a hal, kam ročně míří neuvěřitelných 6 milionů návštěvníků z celého světa. Oktoberfest je označován za jeden z největších festivalů na světě.

Byly postupně prodlouženy a posunuty na září. Přesunutí termínu konání do září bylo provedeno zejména kvůli lepšímu počasí. Historicky je však dáno, že Oktoberfest končí o prvním říjnovém víkendu.

Oktoberfest je známý jako **Největší pivní festival světa**. Rok za rokem přijíždí kolem šesti milionů lidí navštívit 64 akrový areál Oktoberfestu na Tereziánské louce. Asi 70 % lidí je z Bavorska, ostatní lidé jsou z jiných zemí, jako je Itálie a další evropské země. V posledních letech se začíná objevovat i mnoho mimoevropských návštěvníků. Tradiční návštěvníci nosí bavorské klobouky s chomáčkem kozí srsti a tradiční bavorský kroj.

Oktoberfest začíná už od roku 1872 v září. Začíná vždy v sobotu a trvá většinou 16 dní. Končí vždy první říjnovou nedělí. Pokud je ovšem tato neděle 1. nebo 2. října, tak festival pokračuje až do dne německé státnosti (3. října).

Vstupenky na Oktoberfest neexistují, přestože je někteří internetoví prodejci nabízejí. K dispozici jsou oficiálně pouze **poukazy na jídlo a nápoje za zhruba 350 eur za stůl (cca 8500 korun)**. Cena je pro 8-10 osob, na jednoho tedy do tisícovky. Je ovšem nutné si udělat rezervaci.

Gastronomické hody

Byla by ovšem škoda si jídlo nekoupit přímo na festivalu. V nabídce jsou totiž třeba klobásy, sekaná, selátko, vepřová pečeně, ryba na špejli, sýrové špecle, sledňové závitky, kukuřice, bratwurst, pečené vepřové koleno, gulášová polévka, palačinky, bramborový salát, hranolky, kedlubnové zelí a samozřejmě i klasické preclíky. Nechybí ani pochutiny, jako jsou pražené madle, cukrová vata, banány v čokoládě, perníková srdce nebo turecký med.

Vegetariáni si přijdou na své

Kromě piva a klasických bavorských pochutin najdete na Oktoberfestu i širokou nabídku jídel pro vegetariány či vegany. K dispozici bude například sýrová pomazánka obatzda s originálním Oktoberfest preclíkem, vegani ocení bio dýňovou pomazánku s bio chlebem z dřevěné pece. Ve stanech najdete také bio houskové knedlíky, knedlíky s houbami ve smetanové omáčce, tradiční bramborové noky schupfnudeln nebo zeleninovo-bramborové placičky s rajčaty a meruňkovým čatní.

U stánků s občerstvením najdou návštěvníci také bezmasé alternativy, jako jsou hamburgery s veganskou sekanou, hrachový řízek, zeleninové závitky, vegetariánské bagety či gratinované brambory.

Číslo Oktoberfestu

- 30 % roční produkce bavorských pivovarů je spotřebováno během dvou týdnů festivalu.
- 12 000 lidí je zaměstnáno na festivalu, z nich 1600 jako číšníci.
- Na festivalu je 100 000 míst na sezení.
- Pečených volů: 880
- Párků: 219 443
- Pečených kuřat: 459 279

Cena piva se bude podle pořadatelů pohybovat mezi **12,60 a 14,90 eur za litr**, což je v průměru o 6,12 procenta více než loni. Ceny nejsou stanoveny městem, pořadatel Oktoberfestu je ovšem přezkoumává, aby zajistil jejich přiměřenost. Co je však přiměřené pro místní, může se pro turisty z Česka zdát přestřelené.

Zdroj: <https://cs.wikipedia.org/>

<https://www.toprecepty.cz/>

Bylinkopedie

Jaké jsou druhy dýní?

Dnes trochu odbočíme od bylinek k zelenině, která je ale také zdraví prospěšná a v tomto ročním období dostupná na každém kroku. Dnes se podíváme do světa dýní, odkryjeme jaké jsou druhy existující a k čemu se využívají.

Nejdřív si vyjasněme, zda je dýně ovoce nebo zelenina. Dýně patří do tykvovitých, má v sobě hodně vody a prospěšné vlákniny a naopak málo cukru, takže jí statut zeleniny můžeme klidně přiznat. Ale není dýně jako dýně, a tak není na škodu se v základních druzích jedlých dýní orientovat.

Dýně Hokkaidó

Pochází z Japonska a rozlišujeme červenou a zelenou odrůdu. U nás je oblíbenější ta červená. Je o něco menší než ostatní dýně a váží zhruba jeden až dva kilogramy. V kuchyni patří mezi nejvšestrannější dýně. Má jemnou, lehce oříškovou chuť a hodí se do omáček, nádivek, krémových polévek, samostatně na gril nebo do buchet a marmelád. Uvařenou dýni můžeme v poměru 1:1 rozmačkat s bramborami a vytvořit tak pyré. Dýní lze nahradit brambory a podávat ji jako přílohu k masu. Je vhodná i jako součást rizota nebo zapékaných jídel.

Hokkaidó se jako jediná dýně před tepelnou úpravou neloupe, protože má tenkou slupku, která vařením nebo pečením změkne. Před vařením je ale potřeba zbavit ji semínek. Ta si pak můžete osmažit na pánvi nebo nechat vyschnout, schovat si je na zimu a loupat jako semínka slunečnicová. Mají spoustu zinku na posílení imunity.

Muškatová dýně

Pochází z jižní části Mexika a patří mezi méně známé odrůdy. Je velmi náročná na teplo, a proto je vhodné ji pěstovat v jižních zemích. Pro pěstování v Evropě se hodí jen několik málo druhů. Plody jsou zajímavé svými barokními tvary. Dužina je sytě oranžová, ale slupka může být zbarvena od zelené přes oranžovou až po hnědou. Jedna dýně váží často víc než čtyři kilogramy. Je velmi chutná jako součást orientálních jídel a hodí se i na plnění nebo do dietních dušených pokrmů. Dobře se vydlabává a je oblíbená pro vytváření nejen halloweenských dekorací.

Špagetová dýně

Patří mezi největší plodící dýně s hmotností plodu kolem 1–3 kg. Má kulovitý či protáhlý tvar a krémovou, žlutou nebo i oranžovou barvu. Postupem dozrávání slupka tvrdne. Uvnitř je však zajímavá vláknitá dužnina, která po tepelné úpravě nahrazuje špagety, ale lze ji použít i místo nudlí do polévky.

Máslová dýně

Jedná se o poddruh muškátové dýně hruškovitého tvaru s velkým množstvím dužniny, která pochází z Ameriky. Řadí se tak mezi neekonomičtější druhy, protože většinu z plodu tvoří dužnina, nikoliv semena, která je tužší a sytě oranžová. Při pěstování je velmi náročná na teplo a ve střední Evropě ji tak na polích moc nenajdeme.

Má jemně nasládlou chuť a vůni. Díky své sladké chuti je ideální do džemů, džusů nebo jako součást kompotu. Využití najde i ve ostatních pokrmech, hodí se do drůbežích nádivek, polévek, těstovin nebo jen tak na gril. Je také zajímavá jako příměs do těsta. Máslová dýně je ze všech druhů nejsladší a nejsnáze stravitelná, proto může být jednou z prvních součástí dětského jídelníčku.

Velkoplodá dýně Goliáš

Dýně s hladkou oranžovou slupkou jsou velmi vhodné k zavařování, k výrobě džemů, ale i jako potrava pro domácí zvířata. Díky vysokému obsahu vody se však nehodí ke skladování, protože snáze uhnívají. Její hmotnost může dosahovat až 30 kg.

Dýně žaludová

Má velice neobvyklé plody, které připomínají tvarem spíše jahodu než dýni, váží 0,5–1 kg a jsou dlouhé zhruba 10–20 cm. Chutná po oříšcích i za syrova a se slupkou. Oříšková chuť se však při dlouhodobém skladování vytrácí. Roste v keřích a nezabírá tolik místa jako ostatní dýně.

Zdroj: <https://drozdi.cz/>

Okénko do minulosti

Historie jablonecké bižuterie

Starověk a středověk

Touha zdobit své tělo a líbit se druhým doprovází člověka již od samého počátku jeho existence. Podle nejnovějších archeologických nálezů si tuto potřebu osvojoval už pravěký člověk neandrtálský ve starší době kamenné zhruba před 130 tisíci lety. Zajímavé je, že snahu ozdobit se, můžeme pozorovat v průběhu tisíců let ve všech lidských kulturách nezávisle na sobě. Je to právě jedna z mnohých lidských vlastností, která dělá člověka člověkem. Na počátku k tomuto účelu sloužily materiály vyrobené z živých a neživých přírodnin (dřevo, kosti, zuby, perly, perleť, horniny, minerály – drahokamy, kov). Tak vznikaly první náhrdelníky, náramky a záušnice – zrodil se šperk. Mezi mistrovské díly přírody patří odpradáвна drahé kameny, které se staly díky svým zcela výjimečným estetickým vlastnostem již brzy klenotem starověkých civilizací. Lidé si dobře uvědomovali jejich vzácnost a jedinečnost, proto je vždy toužili nahrazovat uměle vyrobenou napodobeninou. Nejvhodnějším materiálem pro zhotovování takovýchto imitací bylo od samého počátku sklo. Jakým způsobem bylo sklo objeveno je dodnes předmětem mnoha teorií. Za nejstarší skleněný výrobek tohoto typu je považována perle pokrytá sklovitou nazelenalou vrstvou nalezená v egyptských Thébách a utavená náhodně či cíleně patrně před 5 000 lety. Technologicky stejné předměty byly nalezeny i v Mezopotámii. Později se začaly objevovat po celém Středomoří, Británii, východní Evropě a Indii. První skutečně celoskleněné ozdoby začaly opět vznikat v „kolébce civilizace“ na území úrodného půlměsíce kolem řeky Nil, Eufrat a Tigris v polovině druhého tisíciletí před naším letopočtem. S rozvojem metalurgie přišly na svět nové slitiny kovů, které ve výrobě nástrojů a ozdob zastávají velmi důležitou roli. Stále však kupříkladu pozlacená bronzová spona osázená skleněnými kameny zůstávala ještě mnoho staletí výsadou aristokratů a kněží, i když se jako imitace pravého šperku stala postupně předzvěstí zrodu bižuterie.

Nejstarší nálezy v Čechách svědčí patrně o importu skleněných korálků ze Středomoří, sklo se zde začalo tavit a zpracovávat až v rukou Keltů ve třetím století našeho letopočtu. Po rozpadu římského impéria zůstala sklářská tradice

uchována jen na Předním východě a ve vyspělých částech Evropy, především ve Španělsku, severní Itálii a jižní Francii. V Čechách se skleněné ozdoby staly znovu předmětem importu, až od 13. století se vlivem středověkého křesťanství vyráběly na Šumavě vinuté růžencové perle tzv. páteříky. Výhradním výrobcem luxusních skleněných „drahokamů“ byly již tehdy známé Benátky. Ty prosluly zejména výrobou broušených, vinutých a foukaných skleněných perlí a spojovány jsou hlavně s objevem skloviny, z níž bylo možné zhotovit věrohodnou nápodobu nejznámějšího drahokamu vůbec – diamantu. Benátští skláři tak dominovali svému oboru a není divu, že mnohá jejich uměním inspirovaná sklářská výroba byla ve světě nazývaná „po benátském způsobu“.

Turnov

V Čechách se tajemství výroby benátské skleněné kompozice mezi prvními zmocnili turnovští brusiči pravých kamenů. Zpočátku byli místní kamenáři ovlivněni vzestupem světové poptávky po skleněných imitacích, které se do města z Benátek v 80. letech 17. století údajně dovážely a zde na způsob drahokamů také brousily. Levnější napodobenina pravého kamene byla stále častěji neodmyslitelnou součástí barokního šperku. Sice svou vlastností nedosahovaly tvrdosti skutečných drahokamů, ale barvou a leskem se jim téměř zcela vyrovnaly. Benátská konkurence byla pro město, kde mělo broušení drahokamů více než staletou tradici, velice nebezpečná. Turnov se však ubránil vynálezem kompoziční skloviny, která se zde začala tavit nejpozději na počátku 18. století. Tento nový objev přinesl turnovskému řemeslu nevídaný rozmach. Svou kvalitou a cenou předčil dokonce i samotné Benátky. Vznikalo sklo napodobující královský diamant, mimo jiné ale také imitace topazu, safíru, smaragdu, ametystu nebo českého granátu.

Broušení skleněné kompozice se nevídanou rychlostí začalo rozvíjet i v blízkém okolí, především v Hodkovicích nad Mohelkou a v Jizerských horách. Velký vliv na kvalitu dokonale provedené imitace má především preciznost výbrusu. Zpočátku vznikal základní tvar kamene pomocí hliněných formiček a tlačítek. V polovině 18. století přišli turnovští měšťané a bratři Václav a František Fischerovi s vynálezem skla vytaženého do podoby tyče, která se následně lisovala do tvaru mačkáním pomocí kovových forem upevněných v dřevěných kleštích. Výsledný tvar se pak na závěr pouze dobrousil. Zjednodušení celkové výroby však vedlo k nadprodukcí a následnému snížení cen za hotové zboží. K tomu všemu kolem roku 1760 vynalezl v Paříži klenotník vídeňského původu Joseph Strasser vysoce

olovnatou kompozici s dokonalejším indexem lomu světla, nežli byla kompozice v rukou turnovských tzv. laborantů. Skleněný „diamant“ zhotovený z vysoce olovnatého skla byl tak posunut znovu o něco blíže k ideálu. Móda štrasu byla jednoznačná a turnovští měšťané se tak ocitli opět ve slepé uličce. I když bylo i toto tajemství odhaleno, domácí konkurence spolu s novinkou z Paříže, nadprodukcí a také války a sociální neklid druhé poloviny 18. století vedly k úpadku ceny turnovské kompozice. Postupně proto upadal i počet výrobců. Léta prosperity, kdy turnovské imitace kamenů dobývaly evropské trhy, se sice ztrácely s koncem 18. století, ale ve své podstatě byly právě tady položeny základy budoucí jablonecké bižuterie.

Jablonecko

18. století

Na Jablonecku se začaly opracovávat drahé kameny s koncem 17. století, a to nejprve v Kokoníně a také ve Vrkoslavicích. Mezi prvního hlavního činitele bižuterního řemesla patřil od 30. let 18. století právě vrkoslavický rychtář, obchodník, brusič drahokamů a kompozice Johann Wenzel Hübner. Mezi jeho hlavní dodavatele náleželi především zlatníci z Prahy a Vídně, své zboží prodával mimo jiné i prostřednictvím několika obchodních partnerů. Koncem 18. století se broušení

bižuterních kamenů přesunulo k Rádlu a nedalekému Rychnovu. Centrem obchodu se stal Jablonec. V polovině století zanikly poslední ze starých, svým původem ještě renesančních skláren v Jizerských horách. Tehdy přišla na scénu osobnost v Jizerských horách zcela neznámá. Byl jím příslušník huťmistrovského rodu původem z Falknova na Českolipsku-Johann Leopold Riedel. Nejprve získal do pronájmu po svém strýci a bývalém zaměstnavateli Johannu Josefu Kittelovi huť v Antonínově (1753), po huťmistrovi Weberovi si pronajal huť Karlov (1761), do třetice získal i nově založenou huť na Nové louce (1766). Nakonec si nechal postavit Kristiánov (1775). Do konce století tak Riedlové ovládli jizerskohorskou hutní výrobu a pro budoucnost bižuterního podnikání na Jablonecku tak představovali hlavního činitele.

Zatímco broušení skleněných imitací bylo v Jizerských horách už samozřejmostí, v samotném Jablonci se začala tavit kompozice prokazatelně až v roce 1785. Vedl ji obchodník Bernard Unger, který své zkušenosti získal jak ve světovém sklářském centru v Benátkách, tak i v Anglii. Ačkoliv pocházel ze sklářské rodiny, on jím vyučen nebyl, což mu nemálo zkomplikovalo nakonec úspěšné založení kompoziční hutě v Potočné u Tanvaldu. Zhotovoval především bižuterní kameny, lustrové ověsky, jako polotovary pak skleněné tyče a tyčinky pro blízké mačkárný a brusírny. Obě Ungerovy sklárny bohužel zanikly v neklidných dobách napoleonských válek, ale díky jeho surovinovým základnám, společně s Riedelovými, se tak mohla postupně rozrůstat jablonecká bižuterní výroba. Ke světu se dostávají mimo hlavní výrobky, tedy broušené skleněné perle a kameny, také mačkané a vinuté skleněné vsazky do kovových knoflíků. Na Jablonecku se rozrůstajícímu se sklářskému a bižuternímu sortimentu začala věnovat celá řada podnikatelů. Mimo sféry německých obyvatel se obchodu se sklem a bižuterií zabývali i čeští usedlíci ze Zásadska, kteří stejně jako konkurenti z Jablonecka, Novoborska a Kamenickošenovska nakupovali přes zimu skleněné zboží, které následně rafinovali, či jinak zušlechťovali a prodávali je na trzích v tuzemsku i za hranicemi Čech.

1. polovina 19. století

Bižuterní boom na Jablonecku nabýval na významu až na počátku 19. století, kdy odbytová krize v dutém skle způsobila příklon k bižuterii. Právě tehdy se kraj začal měnit v bižuterní oblast. Móda biedermeieru a druhého rokoka přála skleněným imitacím bižuterních kamenů, což vyústilo k zakládání nových provozů. V Jizerských horách se objevují první specifické stavby, jako byly brusírny poháněné vodní silou sloužící k rafinaci skleněného zboží a tzv. mačkárný nutné k výrobě mačkané bižuterie. Na kvalitu a stále se zvyšující objem výroby první poloviny 19. století měly velký vliv především nové výrobní postupy a vynalézavost výrobců. Zavedeny byly ryté kovové raznice, na jejichž výtvarné a technické úrovni vynikali zejména kovorytci. Ve výrobě skleněných knoflíků byla vyřešena záležitost zatavení kovového oka přímo do těla skleněného knoflíku – vznikl tak celoskleněný mačkaný a broušený knoflík. Významně se zvyšovala též nabídka barevnosti sklovin. Luxusním a poměrně dražším kompozičním

sklovinám začalo též v běžné skleněné bižuterii konkurovat lacinější a výrobně méně náročné sodnodraselné sklo. V Jizerských horách se začala prosazovat od konce 18. století také výroba kovové bižuterie. Podstatnou se ale začala stávat až právě po roce 1817, kdy se v Jablonci usadili němečtí pasíři z Porýní. Důležitou inovací ve výrobě kovové bižuterie bylo zavedení ražení a prořezávání kovových polotovarů pomocí pasířského bižuterního lisu. Hlavním symbolem tohoto druhu bižuterie se staly především brože a kování k fajfkovým hlavičkám. Na významu v Jizerských horách nabylo též ruční vinutí skla nad kahanem z plných skleněných tyčinek a tvarování dutých perlí pomocí foukání skleněných trubic. Jizerskohorská produkce byla už tehdy určena zejména pro evropské zahraniční trhy a přes vývozní partnerské firmy toto zboží putovalo dokonce i do zámoří. Tradiční menší obchodníky nahradily exportní domy, skrze které začala jablonecká bižuterie vlivem módy poznávat různé kouty světa.

2. polovina 19. století

V průběhu druhé poloviny 19. století se jablonecký kraj přeměnil v bohaté a uznávané bižuterní centrum. Po roce 1860 se jablonecká bižuterie stala vskutku světovým fenoménem. V letech 1864-1869 se bižuterní průmysl ocitl na pozici své dosud největší konjunktury, a to především díky „epidemii knoflíkové horečky“, tedy období mimořádného zájmu o tento druh artiklu. Jizerské hory byly nazývány

„rakouskou Kalifornií“ a typické drobné ozdoby ze skla či kovu začaly být ve světě od 80. let označovány za „jablonecké zboží“. Svou roli hrál mimo jiné rozvoj nových paliv, komunikací, poštovníctví a bankovníctví. Vedle zájmu o broušené knoflíky a perle stoupal zájem o sekané perličky (rokajl) zvláště oblíbené pro aplikaci v podobě oděvních nášivek. Bohužel všechny tyto klady mají i své zápory, neboť nastaly první problémy a krize způsobené módními výkyvy a masovým zaváděním nových strojů do výroby. Výsledkem bylo sice vítané snižování ceny, ale bohužel klesala i kvalita běžného zboží způsobená nadprodukcí a o zaměstnání přicházelo velké množství dělníků. Jeden takový stroj určený na sekání perliček si nechal po benátském způsobu vyhotovit společník sklářsko-textilní velkofirmy Jos. Riedel, Dolní Polubný, totéž udělala i lučanská firma Ludvig Breit. Právě v Lučanech se počátkem 90. let odehrála největší revolta proti strojům v historii sklářské výroby v kraji, známá dnes jako „Lučanská pozdvižka“.

Díky strojní inovaci se z počátku 90. let začaly také brousit skleněné imitace kamenů, zejména diamantu – šatony. V Rakousku-Uhersku si první stroj tohoto typu nechal po vzoru Francie se svými společníky patentovat Daniel Swarovski. Do provozu jej uvedl nikoliv v Jablonci, ale v rakouském Wattens.

Pro výrobu bižuterie byla zaváděna řada nových materiálů, například sintr (skloporcelánová frit) a dobře využitelné byly i novinkové plastické hmoty, především celuloid. Na konci 19. století se ke skleněné bižuterii, jako dosud dominantnímu výrobnímu oboru jabloneckého průmyslu, přiřadila kovová bižuterie, kterou se zabývali tzv. pasíři. Okrajově spjatá s kovovou bižuterií byla nejvýraznější novinka zvaná jetová (černá) bižuterie, která imitovala drahé anglické gagátové šperky. V 80. letech se v kraji zrodila výroba skleněných náramkových kroužků (banglí), které zprvu posloužily jako náhrada za dražší porcelánové kroužky z Číny. Jablonecké kroužky se staly párovou ozdobou mnoha žen hinduistického a islámského vyznání, mezi hlavní odbytiště se řadila především Britská Indie. V reakci na potřeby stále se rozvíjejícího jabloneckého bižuterního průmyslu byla v Jablonci roku 1880 založena odborná bižuterní škola.

1. pol. 20. století

Období před první světovou válkou nebylo příliš příznivé pro skleněnou bižuterii a její četné malovýrobce, které vytlačovala z trhu konkurenční tovární výroba. Vrásky na čele přidělavala jabloneckým podnikatelům též japonská špionáž, která se týkala výhradně výroby dutých perlí a banglí. Japonci tak postupně ovládli zásadní trhy v Britské Indii a Číně. Naopak léta před první světovou válkou byla vlídná ke kovové bižuterii, ale válečná léta její celkový rozvoj zastavily. Ve výrobě bižuterie se již běžně objevovaly různé druhy plastických hmot. Oblíbené byly i dřevěné perle a knoflíky.

Největšího rozkvětu dosáhla jablonecká bižuterie v prvních letech po 1. světové válce. Období prosperity se týkalo hlavně oborů skleněných perliček a bižuterních kamenů. V Jablonci nad Nisou a jeho okolí se výrobou bižuterie zabývaly tisíce malých a středních firem. Významné postavení po vzniku Československa získala státem podporovaná ryze česká oblast Železnobrodsko, neboť Jablonecko zůstalo nadále v rukou českoněmeckých podnikatelů. Přesto byla většina zboží z Železnobrodsko vyvážena do světa právě přes jablonecké exportní domy. Kovové bižuterii se vrátila její sláva a stala se tak znovu nejvýznamnějším oborem jabloneckého průmyslu. Naneštěstí krátkodobé oživení jablonecké konjunktury zcela nelítostně, nečekaně a rychle přetrnula

světová hospodářská krize. Nejdrastičtěji se v bižuterní oblasti krize projevila v letech 1930-1932. Nezaměstnanost brzy nabyla fatálních 80 %, vývoz klesl až o enormních 60 %. Situace začala být stabilnější až v letech 1934-1935, avšak v případě skleněné bižuterie s výjimkou knoflíků trvala krize v podstatě až do druhé světové války. Poměrně rychle se z těžkých časů otřepali výrobci knoflíků a pozadu nezůstávali ani výrobci kovové bižuterie.

Z počátku října 1938 se stalo území Jablonecka a Tanvaldska součástí nacistického Německa, což mnozí českoněmečtí výrobci a podnikatelé jednoznačně uvítali. Do německé správy a posléze do vlastnictví Němců a těch, kteří byli nacismu zcela oddáni, přešel arizovaný židovský majetek. To se týkalo i židovských bižuterních firem. Co naopak němečtí byznysmeni neuvítali, byl bojkot jabloneckého zboží v USA, Kanadě a Velké Británii a odchod konkurenčních českých podnikatelů dále do vnitrozemí. Mnozí takoví, včetně Židů, se usídlili na Turnovsku a Železnobrodsku, což byla od jara roku 1939 oblast Protektorátu Čechy a Morava. Zanedlouho se po třiceti letech míru znovu rozezněly boje v podobě 2. světové války. Mnohé bižuterní podniky, chtěly-li přežít, musely být převedeny na válečnou výrobu, nebo byly zrušeny. Po porážce Německa osvobodila Jablonecko, Tanvaldsko a Železnobrodsko Rudá armáda. Na základě prezidentských dekretů došlo k vyvlastnění takřka všech jizerskohorských výrobních a vývozních firem. Původní majitele nahradili státem nově jmenovaní národní správci a následoval odsun českých Němců, kterým patřila většina podniků v Jizerských horách. Proces znárodnování bižuterního průmyslu byl dovršen po komunistickém převratu roku 1948.

2. pol. 20. století a současnost

Vše, co bylo spjaté s výrobou bižuterie, tedy jizerskohorské sklárny, kompoziční hutě, výrobní a exportní firmy, bylo včleněno do národních podniků. Bižuterie byla společně se sklem sdružena pod zahraniční obchod podniku Skloexport, z něhož se vyčlenila akciová společnost Jablonex specializovaná na vývoz bižuterie. Jablonecká skleněná a kovová

bižuterie chřadla. Jablonecký průmysl přišel o řadu německých odborníků. Státem byl podporován pouze těžký průmysl a veškeré tradiční západní trhy byly ztraceny. Situace se zlepšila až v polovině 50. let, kdy se stabilizovaly vztahy jak

ve vnitřní, tak v mezinárodní politice. Se Sovětským svazem přišly nové trhy v socialistickém bloku a rozvojových zemích Afriky a Asie. S koncem 50. let vznikaly výrobně hospodářské jednotky (VHJ), které zastřešovaly několik národních podniků.

Naopak šedesátá léta byla vskutku příznivá, mnohé provozy byly zmodernizovány a mnohé nanovo postaveny. Jablonecký bižuterní průmysl se vrátil na pozici světově uznávaného výrobce a získal tak znovu svoji tradiční

pověst. V roce 1959 se v Jablonci konala první celostátní výstava bižuterie, která se stala předchůdkyní velkolepých mezinárodních výstav skla a bižuterie z let 1961-1987. Největší podíl v produkci připadal znovu na kovovou bižuterii. Pádem železné opony se razantně změnily společenské systémy v Československu.

Nastalo období
tzv. velké

privatizace a státní podniky přecházely do soukromého vlastnictví. V 90. letech se hlavními představiteli ve výrobě a prodeji bižuterie staly akciové společnosti Preciosa, Ornela, Bižuterie Česká mincovna, Železnobrodské sklo a Jablonex. Začala vznikat řada menších firem, z nichž některé se dodnes dobře prosazují jak na domácím, tak zahraničním trhu. V současnosti jich na Jablonecku působí několik desítek.

Najdeme i takové, které spolupracují se známými módními značkami. Česká republika, a především Jablonecko, patří stále mezi největší producenty skleněných polotovarů, jako jsou bižuterní kameny, perle a perličky. Důkazem je největší světový výrobce skleněných perliček – společnost Preciosa Ornela. Jablonecká bižuterie je stále symbolem kvality a mnohaleté tradice. Zásadou především řemeslných i technologických dovedností dokáže i dnes konkurovat největším bižuterním rivalům na světovém trhu.

Zdroj: <https://www.czechglasscompetence.cz/historie-jablonecke-bizuterie>

Recepty

Krémové dýňové rizoto

Dýně je velice vděčná a všestranná surovina. Vydrží opravdu dlouho a můžete z ní připravit jídla naslano i nasladko. Polévkám i rizotu dodá na krémovosti a lehké sladkosti.

Suroviny

1/2 ks dýně Hokkaidó
1 ks šaloty (větší)
3 stroužky česneku
200 g rýže arborio
100 ml bílého vína
1 l zeleninového vývaru
3 snítky tymiánu
50 g másla
40 g parmazánu
1 lžička medu
citronová šťáva
2 lžíce olivového oleje
sůl, pepř

Postup přípravy

Troubu rozehřejte na 200 °C. Dýni očistěte a zbavte semen. Polovinu množství dýně nakrájejte nahrubo, dejte na plech, osolte a pečte v rozpálené troubě do změknutí. Zbytek dýně nakrájejte na kostičky cca 1 x 1 cm. Dýni opečte na pánvi s olivovým olejem do zezlátnutí. Šalotku i česnek nakrájejte nadrobno a přidejte

na pánev. Orestujte do sklovata. Přidejte rýži, lehce zarestujte a zalijte bílým vínem. Nechte odpařit všechn alkohol a postupně zalévejte zeleninovým vývarem. Osolte a vývar doplňujte podle potřeby.

Upečenou dýni dejte do stolního mixéru a rozmixujte na pyré. Pokud bude potřeba, můžete přidat trochu zeleninového vývaru, aby se dýně dobře rozmixovala. Jakmile bude rýže hotová, stáhněte plamen na minimum. Přidejte cca 5 lžic dýňového pyré, tymián, máslo, nastrohaný parmazán a dobře promíchejte. Rizoto podle chuti osolte, opepřete, přidejte lžičku medu a pár kapek citronové šťávy.

Zdroj: <https://fresh.iprima.cz/recepty/kremove-dynove-risotto>

Kandovaná dýně

Hledáte způsob, jak zužítkovat přebytky dýní a máte rádi sladkosti? Pak máme recept přímo pro vás! Výroba sice zabere pár dní, ale máte pak dobrotu na celou zimu. Kandovaná dýně je skvělou pochoutkou a potěší i jako jedlý dárek.

Suroviny

1 kg dýně

ocet (330 ml na 1 l vody)

350 g cukr krupice (nebo krystal)

moučkový cukr

vanilkový cukr

Postup

1. den

Smícháním 330 ml octu s 1 litrem vody vyrobíme octovou vodu. Dýni umyjeme, oloupeme a dužinu nakrájíme na kousky o velikosti asi 2x2 cm. Zalijeme octovou vodou a necháme stát 24 hodin.

2. den

Octovou vodu slijeme a dýni zvážíme. Na 1 kg dýně použijeme 350 g cukru krupice nebo krystal, promícháme a zase necháme 24 hodin odstát.

3. den

Dýni uvaříme do sklovita, ale dáваме pozor, aby nebyla příliš měkká. Pak slijeme šťávu a necháme opět stát 24 hodin. Šťávu, nevyléváme, uchováme v lednici.

4. den

Na dýni nalijeme odloženou šťávu a 3 minuty povaříme. Dýni scedíme a necháme řádně okapat. Pak ji v jedné vrstvě rozložíme na pečicí papír a necháme asi 14 dní schnout na plechu či mřížce. Je nutné ji občas otočit. Pokud sušíme v sušičce není třeba dýni obracet, ale je dobré prohazovat plata, aby se dýně rovnoměrně prosušila.

Usušenou dýni lehce obalíme v moučkovém cukru, do kterého jsme přidali vanilkový cukr, dáme do sklenic a povážeme celofánem.

Zdroj: <https://www.toprecepty.cz/recept/13401-kandovana-dyne/>

Na závěr malá zkouška

1. Jaké téma provázela sportovní olympiáda, která se konala v domově pro seniory?
- a) Zahradníkův rok
 - b) Divoký západ
 - c) Zahrada plná vůní

2. V příběhu k zamyšlení se objevil:
- a) Pekač
 - b) Uhlíř
 - c) Dřevorubec
 - d)
3. Pivní festival v Německu se nazývá:
- a) Oktoberfest
 - b) Septemberfest
 - c) Streetfest

4. K zavedení oktoberfestu přispěla:
- a) Svatba prince
 - b) Pohřeb královny
 - c) Křtiny princezny

5. Dýně je:
- a) Ovoce
 - b) zelenina
 - c) luštěnina
6. Odrůda dýně, která pochází z Mexika a je vhodná mimo jiné na vydlabávání se jmenuje:
- a) Hokaido
 - b) Goliáš
 - c) Muškátová

7. Velkoplodá dýně se jmenuje:
- a) Goliáš
 - b) David
 - c) Obr
8. Bižuterií v České republice se proslavilo město:
- a) Liberec
 - b) Jablonec
 - c) Praha
9. Které recepty si podle těchto Střípků můžete uvařit?
- a) Houbové rizoto
 - b) Zeleninové rizoto
 - c) Dýňové rizoto
10. Kolik oper složil Bedřich Smetana?
- a) 8
 - b) 9
 - c) 10

Správné odpovědi

Malá zkouška na závěr:

1b, 2c, 3a, 4a, 5b, 6c, 7a, 8b, 9c, 10a.

Mozkohrátky:

Písmenkové šifry:

PÍŠU, OBA, LÉZT, SADIT

VOLÁM VŠECHNY NA VÝLET

Chybí přitékající potok

Chybí pravá růžová teniska, dvě jsou levé

Vzpomínáme

*„Až tady nebudu, zmizí jak sen,
co jsem si ponechal pro sebe jen.
Až tady nebudu, žít bude dál
v druhých, co jsem jim v životě dal.“*

**Anna Adamcová
Marie Brožová**

Šéfredaktor

Bc. Vlasta Szotkowská

Redakční tým

Mgr. Pavla Hennigová, Bc. Soňa Petruláková

www.dsbilovec.cz

Zdroj: <https://cz.pinterest.com/>